

Napról napra

Habár folyóiratunk a körülmények miatt csak negyedévenként jelenik meg, mégsem nélkülözheti a napi eseményekről szóló jegyzeteket, fejtegetéseket, elmefuttatásokat. Ezért látok szükségesnek egy olyan rovatot, amellyel ennek a követelménynek teszünk eleget.

Csúcs és elit

Szeptember elsején tartották meg Újvidéken a Láthatatlan Kollégium alakuló ülését. (Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium lett belőle.) Már az ülés előkészítésekor összeállított programban szembetűnő a címben feltüntetett két szó használata („A cél kinevelni (!) a csúcsertelmiségi elitet...”, „A Láthatatlan Kollégium a jugoszláv felsőoktatási intézményrendszer keretein belül működő, értelmiségi elitképző tájékozódási stratégiát érvényesítő képzési rendszer...”). Szó sincs róla, nagy szükségünk van a magyar reál- és humán értelmiség képzésére, magyar egyetemi tanárookra, tudósokra, kutatókra, de ha mi őket valamiféle csúcsnak, elitnek képzeljük, akkor túllövünk a célon: olyan értelmiségi réteget kaphatunk, amely elszakad népétől, csak a maga céljainak él, bezárkózik laboratóriumába, irodájába, s vajmi keveset törődik közösségünkkel, amelynek pedig nagy szüksége van rá. El kell kerülnünk ezt az elzárkózást, az új vajdasági magyar értelmiségnek nemcsak, hogy itt van a helye közöttünk, hanem annak a közösségnek kell részévé válnia, amelyből ered.

Akadémikusok, tömörüljetek!

A Magyar Professzorok Világtanácsa júniusban megtartott tanácskozásának ajánlásaiban, az utolsó, 6. pontban olyan ötlettel találkozunk, amely bizonyíthatja az MFV tájékozatlanságát, de akár azt is, hogy nekik minden jó, csak magyar legyen. Mert azt mondják a nagyrebecsült professzorok, hogy „Lehetőséget látunk arra, hogy az MTA vajdasági köztestületi tagjai létrehozzák az MTA Vajdasági Akadémiai Bizottságát... amely önmagában (?) megteremthetné azokat a működési kereteket, amelyeket a korábbi önálló Vajdasági

Akadémia nyújtott.” Persze semmi kifogása sem lehet senkinek az ellen, hogy egy ilyen testület létrejöjjön, ha megtalálja működésének értelmét és lehetőségét, de hogy épp az MTA köztestületének vajdasági tagjai alkítsák meg ezt a bizottságot, az már egy kissé furcsa.

Úgy látszik az MPV ajánlásának megszövegezői nem tudják, kik kerültek be abba a köztestületbe a Vajdaságból. Olyanok például, akik vezető tagjai voltak az egykori JKSZ-nek; olyanok, akik a miloševići korszakban az SZSZP és a JUL (JB) lelkes tagjai voltak; olyanok, akik megszerezték ugyan a doktori címet, de vajmi kevés közülük van a vajdasági magyarság mindennapjaihoz, s éjjel-nappal intertextuális metanarrációjukba burkolóznak; s olyan is, aki Kádár János véres kezéből kitüntetést vett át. Hogy azokat, akik a VTMA megalakításakor szó nélkül áteveztek vagy átültek az SZTMA-ba, amelyről közismert, hogy a nagyszerb nacionalizmus fészke volt, ne is említsük! Mi keresnivalójuk van nekik az MTA köztestületében vagy valamilyen kihelyezett bizottságában?

Üzenetek Hágából

A volt jugoszláv elnök, aki jelenleg a hágai bíróság börtönében várja perének tárgyalását, üzeneteket küldözget az SZSZP-nek, melynek még mindig elnöke. Utasításokat ad a pártmunkára, politizálásra, káderkérdések megoldására vonatkozóan. Micsoda börtön lehet az Hollandiában, ahonnan pártot lehet távirányítani? Micsoda párt az, melynek elnöke börtönben ül (még ha az csak vizsgálati fogság is)? Vajon kinek és mit üzennek azok, akiket a részben volt, részben jelenlegi elnök nem Hágába, hanem a másvilágra küldött?

Még egyszer a Gerold-féle lexikonról

Miután folyóiratunk első számában megjelent Gerold László irodalmi lexikonáról szóló írásom, tovább kutattam, s a könyv még néhány hiányosságára bukkantam. Nem találjuk ugyanis a lexikonban az Ék című, a két világháború között megjelent folyóiratot, Gerold nem vette fel dr. Páll Sándor egyetemi tanárt, több

könyv szerzőjét, hiába keressük a lexikonban a Porond című, 1918 nyarán Újvidéken megjelent hetilapot és a Testvériség című, két háború közötti hetilapot.

A lexikonról szóló cikkem - mint a Magyar Szóból értesülök - felháborodást váltott ki, egy személy azon botránkozott meg, hogy - szerinte - azt állítom: nincs vajdasági (jugoszláviai) magyar irodalom, melyre pedig ő „az életét tette fel” - miként a lap munkatársa tudósít. Sajnos, az illető dühében, elvakultságában nem értette meg, hogy én a jelenlegi helyzetről beszélek, a múltat persze nem tagadom, hisz a lexikon hiányosságára főleg a múltra vonatkozóan mutattam rá. Azt viszont meg kell mondanom, hogy az illető, akit ünnepeltek, s akit feldühítettem, azt úgy látszik, elfeledte, hogy még valamire feltette az életét: a JKSZ-re, melynek XII. kongresszusán szónokolt, s pártmegbízásból nagy tanulmányt is írt, melyben a JKSZ politikáját igyekezett igazolni (az MSZMP kiadója, a Kossuth is megjelentette azt az írást magyar nyelven, a szerző lányának fordításában).

A vajdasági magyar kultúrának a jugoszlávba való beolvadását is hirdette, majd Tito halála után az elhunyt államfői, politikusi nagyságát dicsőítette. Úgyhogy kívánatosabb lenne, ha az említett személy a nyugdíjas napjait élvezné, és unokáiban lelné örömét. Az irodalmat, melyben lejárt az ő és a hozzá hasonlók ideje, hagyja békén.

A NATO a Bácskában

Milorad Mirčić, a Szerb Radikális Párt dél-bácskai körzeti szervezetének az elnöke, akinek parlamenti felszólalásából csak úgy dőlt a magyarellenesség, olyan előrelátó (vagy zseniális stratégia?), hogy Temerin községnek az észak-bácskai és Tisza menti községek együttműködési megegyezéséhez való csatlakozását a NATO csapatok Jugoszlávián való áthaladásával hozza kapcsolatba. Mirčić már azt is tudja, hogy Óbecse és Temerin között NATO-támaszpontot fognak létesíteni, ennek feladata pedig az lenne, hogy biztosítsa a magyar kisebbségi autonómia határait a magyar autonóm terület és Bácska (!) között. A radikális politikus azt is közölte a nyilvánossággal, hogy a magyar területi autonómia - melyet szerinte Kasza József hirdet és követel - nem új keletű ötlet, hanem már a két világháború közötti időszakban is létezett. Kár, hogy nem nevezte meg értesülésének forrását. Érdemes volna utánanézni. Mirčić azonban nemcsak a kisebbségi autonómia ellen tiltakozik, nem tetszik neki az autonóm Vajdaság eszméje sem. Anélkül, hogy jóslásokba bocsátkoznék, feltételezem, hogy Mirčić és radikálisai

kénytelenek lesznek előbb-utóbb a (részükre) két rossz között választani: kisebbségi vagy vajdasági autonómiát. A NATO-támaszpontról szóló meséje pedig persze hogy kísérleti léggömb volt. A nemzeti demagógia tárházából. Remélhetőleg ez nem ijesztette meg a lakosságot, mint ahogy egy magyarországi CD se riassza meg az embereket: a történelmet nem lehet meg nem történtté tenni, akár tetszik az valakinek, akár nem. De föl sem lehet támasztani.

A sajtó szavahihetősége avagy mit kell tudnia egy újságírónak

Hogy még egy kicsit a történelemnél időzzünk, megkérdem az olvasókat: tudják-e, ki volt gróf Teleki Pál? Ez már csak azért is időszerű kérdés, mert Újvidéken kerekasztal-konferenciát tartottak az egykori magyar miniszterelnökről. Napilapunk tudósítója azonban nem ismeri a választ a fenti kérdésre. Azt írja ugyanis, hogy Teleki „két ízben volt államfő”. Habár cikkének elején helyesen jelzi Teleki tisztségét („magyar miniszterelnök”), néhány sorral lejjebb államfővé kiáltja ki. Nem tudja megkülönböztetni e két tisztséget, vagy elfelejtette, hogy mit írt le néhány sorral feljebb. De nemcsak egy halott miniszterelnöknek nincs szerencséje napilapunkkal. Szeptember 21-én egy újságíró Zorán Đinđićet köztársasági elnökké lépteti elő. Ez még csak azzal sem igazolható, hogy az újságírók a történelemben nem tanultak Teleki Pálról. Mert Đinđić egyelőre nem történelmi alakja a szerb népnek, hanem nagyon is mai. Ha meg már itt tartunk, mondjuk meg azt is, hogy egy újságírónak illene tudnia, mi lehet időszerű, és mi nem. Mert például ugyanaznap azt olvasuk egy cikkben, hogy „a köztársasági kormány módosítsa az aktuális büntetőtörvényt”, holott egy törvény - akár aktuális, azaz időszerű, akár nem - hatályos szokott lenni. Szeptember 20-án a parlamenti tudósításnak ezt a címet adták: Küzdelem a kvórummal. Ez a régmúlt időkre emlékeztet, amikor ez ellen a szó ellen kellett küzdeni, mert a magyar jogi nyelv nem használja. Már-már azt hittük, hogy ezt mindenki tudja, de úgy látszik, a nyelvhelyességet mindig újra kell tanulni, hisz 21-én feltámadt régi ismerősünk is, és ezt találtuk napilapunkban: „Egyezünk a regionalizálódás folyamatának beindításával...” Ha kezdő is az újságíró, bizonyos ismeretek nélkül még kezdő sem lehet!

Márvány és nyomor

Márvánnyal borították a Novi Sad Biztosító Kft. újvidéki székházát, bejárata elé márványoszlopokon nyug-

vó baldachint állítottak, legfelső emeletét pedig - bizonytalan rendeltetésű - márványoszlopok díszítik. S míg a biztosítóvállalat épülete holmi neo-pseudo-poszt-modern benyomást akar kelteni, Újvidék utcáin - de más városokban is - egyre növekedik a guberálók hada, iskoláink roskadoznak, nincs elegendő gyógyszer, a kórházakban, rendelőkben hiányzik a kötszer, hiányzanak az orvosi műszerek, az orvosi beavatkozásokért - még a fogtömésért is - nem kis összeget kell fizetni.

Persze villák, kastélyok, paloták is épülnek szerte az országban, de az építetők aligha kerülnek ki azok közül, akik a kukákban turkálnak. Bizonyos erkölcsi nézeteken változtatni kellene már.

Ide nem kisebbségi törvény kell!

Sokan elégedetlenek a most készülő kisebbségi törvénnyel. A társadalmi és a parlamenti vitában majd csak kialakul az a változat, amely a lehetőségekhez és a körülményekhez képest minden felet kielégít majd. Hiába lesz azonban többé-kevésbé elfogadható kisebbségi törvény, amikor az emberek fejében nem változik semmi, amikor megmaradnak a régi, maradi felfogások, amikor mindennél erősebb a nemzetek közötti gyűlölet, a más népek lebecsülése, saját népünk felmagasztalása.

Itt van például Dušan Mikavica, a szerbiai Demokrata Párt újvidéki (ha nekik így jobban tetszik: Novi Sad-i) szervezetének elnöke, aki a készülő szerbiai alkotmány tervezetéről nyilatkozva elégedetlenségének adott hangot. Nem tetszik neki Szerbia tervezett regionalizációja, decentralizációja, mert ez szerinte az ország föderalizálását eredményezheti. Még kevésbé tetszik neki az, hogy az alkotmánytervezet kiegyenlíti az ún. többségi népet az ún. kisebbségekkel. Szerinte ugyanis ezzel a megoldással megfosztják a szerb népet államalkotó szerepétől saját (!) országában.

Igen, ez a nézet - melyet most már a Szerbiai Demokrata Párt is vall, nemcsak a radikálisok meg a szerb egységpártiak - a legkifejezettebb sovinizmust jelenti, az idegengyűlöletet, amely már több mint tíz éve pusztít az egykori JSZSZK területén, a más népek lebecsülését, kisemmizését, saját népük felsőbbrendűségének hirdetését. Mert az, hogy ebben az országban csak a szerb nép államalkotó, azt is jelentheti, hogy a többiek nem egyenjogúak vele, tehát se polgári, se politikai, se kulturális, se gazdasági jogaik nem lehetnek egyenlőek a szerb nép jogaival, előbb-utóbb állampolgárságuktól is megfoszthatják őket. (A magyarok menjenek Magyarországra). Hol is áll tehát Szerbia? Euró-

pa küszöbén? Aligha. Ilyen nézetekkel, ilyen elvekkkel nem lehet belépni a civilizált világba. Hiába volna tehát kisebbségi törvény, még ha a leghaladóbb, legerősebb lenne is, ha az emberek fejében nem változik meg valami. Ha nem tudják felfogni, mit jelent polgárnak lenni, mit jelent az emberek (az emberek!) egyenjogúsága, mit jelent a népek, a nemzetek egyenlősége, egyenlő értéke. Ide nem kisebbségi törvény kell. Még nem kell. Ide gyökeres változások kellene: a gyökerekben és a fejekben.

Én, a kutya

A Magyar Szó című újvidéki napilapnak azt a cikkét, melyet már említettem, azzal fejezi be az újságíró, hogy „a kutya ugat, a karaván halad”. Igen, hölgyem, ugatok, hátha meghallják. Ha kell, harapok. De a karaván megrekedt. Másra már nem is futja az erejéből, minthogy tagjai egymást ünnepeljék 50., 60., 70., 80. születésnapjukon. A többit majd megmutatja a jövő.

